

ההוא לְאַחַר כְּפָרָה, וכפרות מחלקות בין לרבי יוחנן ובין לריש לקיש (רבינו חננאל, תוס' לעיל ע ב ד"ה נודע). ויש מפרשים, שרק לריש לקיש ידיעות אינן מחלקות וכפרות מחלקות, אבל לרבי יוחנן ידיעות מחלקות וכפרות אינן מחלקות (מהר"י קורקוס וספ משנה שגגות ו, יא, בדעת הרמב"ם שם). והטעם, שידיעות וכפרות מחלקות רק כשיש חיוב להביא קרבן על העבירה השניה, אך כשאין חיוב קרבן על העבירה השניה, לעולם מתכפרת היא עם העבירה הראשונה, וכמבואר להלן בסמוך שחצי זית שאין לו כפרה מתכפר עם הכזית הראשון, משום שסובר רבי יוחנן שידיעת החטא היא הגורמת את חיוב הקרבן, ומשום כך חשובה היא הידיעה לחלק בין אכילותיו, ומטעם זה עצמו כשלא נודע לו כלל על הכזית השני, ועדיין לא חל עליו חיוב קרבן, מתכפר הוא יחד עם הכזית הראשון. אך ריש לקיש סובר שעיקר חיוב הקרבן הוא על החטא עצמו, ולכן לשיטתו ידיעה אינה חשובה כדי לחלק בין אכילותיו, ומטעם זה עצמו גם כשלא נודע לו כלל על הכזית השני, אינו יכול להתכפר יחד עם הכזית הראשון, שגם קודם הידיעה התחייב בקרבן גם על הכזית השני אלא שאינו יכול להתכפר בלי ידיעה (קהלות יעקב שבת לג).

כְּגוֹן שֶׁאֵכָל כְּזֵית וְחֶזֶק וְכוּ', מִהוּ דְתִימָא לִיצְטְרָפוּ קָא מִשְׁמַע לָךְ, שכיון שהחצי זית שאין בו שיעור אינו חשוב בפני עצמו, ומשתייך הוא לכזית ומתכפר יחד עמו (רש"י, וראה ברש"י), ורבי יוחנן אמר כן לשיטתו ביומא (עג ב) שחצי שיעור אסור מהתורה באיסור עשה, ומשום כך הקרבן שמביא על הכזית מכפר גם על החצי זית, שחטאת מכפרת גם על חייבי עשה כמבואר בזבחים (ז א), אך ריש לקיש אינו יכול להעמיד את הפסוק לרבות דין זה, כיון שלשיטתו (יומא שם) חצי שיעור מותר מהתורה, ולכן אינו מצטרף עם הכזית לכפרה, ולשיטתו שני חצאי הזיתים מצטרפים יחד לחיוב קרבן (מרומי שדה, דברות משה סד, כה).

אָמַר עוֹלָא לְמָאן דְּאָמַר אָשֶׁם וְדָאֵי לֹא בְעֵי יְדִיעָה בְּתַחֲלָה, כן דעת רבי טרפון בכריתות (כב א) שאדם המסופק האם מעל בהקדש, יכול להביא קרבן שאשם מעילות ולהתנות שאם יתברר לו שמעל, יעלה לו הקרבן לאשם ודאי, ואם לא יתברר לו, יעלה לו הקרבן לאשם תלוי [-אשם הבא על ספק עבירה], אך רבי עקיבא חולק וסובר שבתחילה מביא אשם תלוי, ואם יתברר לו שחטא יביא עוד אשם ודאי (רש"י), ואף שרבי עקיבא מודה לרבי טרפון שאם מעל בסכום מועט יכול להביא אשם אחד ולהתנות עליו, מכל מקום סובר עולא שרבי עקיבא אמר כן רק לשיטת רבי טרפון שאשם ודאי אינו צריך ידיעה, אך לשיטתו שאשם ודאי צריך ידיעה, בכל מקרה אינו יכול להביא אשם ודאי ולהתנות עליו (מהר"י קורקוס שגגות ט, י, ראש יוסף, ובכך מיישבים את קושיית תוס'). ויש מפרשים, שרבי עקיבא מודה לרבי טרפון שאפשר להביא אשם ללא ידיעה, אך חולק עליו שאינו חייב להביא אשם ללא ידיעה, ומשום כך לרבי עקיבא הידיעה באשם חשובה היא, שכן היא יוצרת את החיוב להביא קרבן (אבן עזר, שיש השדה).

ויש מפרשים, שהתנא שסובר שאשם צריך ידיעה הוא רבי יוסי (כריתות כג א), שסובר ששני אנשים שמסופקים מי מהם מעל אינם יכולים להביא קרבן אחד ולהתנות שהקרבן יעלה למי שמעל (בעל המאור, רמב"ן, אולם ראה במהרש"ל). ויש מפרשים שהאמוראים מצאו כן בתוספתא, אך לא התפרש ב"ש" מי סובר כן (מהרש"ל ומהר"ם בדעת התוס').

וְרַבֵּן גַּמְלִיאֵל הָיָא דְאָמַר אִין יְדִיעָה לְחֶזְצִי שְׁעוּר, כיון שנאמר (ויקרא ד, כח) 'או הודע אליו חטאתו', ולמדנו מזה שרק ידיעה שיש בה חיוב חטאת נחשבת כידיעה לחלק, אך ידיעה שאין בה חיוב חטאת אינה נחשבת ידיעה לחלק (תוס' להלן קה, א ד"ה רבן גמליאל). ואף שמרבן גמליאל עצמו לכאורה מוכח שגם במקרה שחלוקין לחטאות עדיין מצטרפים הם לשיעור, שהרי כשיש בכל אחד מהם כזית ונודע לו ביניהם שחטא מביא שני קרבנות, אך כשאין בהם כזית אין הידיעה מחלקת ביניהם ומצטרפים הם לחיוב קרבן, מכל מקום לא הביאו ראיה ממנו לכך, שאין הלכה כמותו. ועוד, שהנדון בגמ' הוא האם אותו מחלק שמחלק שני כזיתים לשני קרבנות, מחלק את הכזית עצמו לשנים ופוטרו מקרבן, ולזה אין ראיה מרבן גמליאל, שלשיטתו בחצי שיעור מעולם לא היתה לו ידיעה, שהרי רק ידיעת חיוב חטאת נחשבת כידיעה (ריטב"א).

וְנוֹדַע לֹו עַל הָרְאשׁוֹן וְחֶזֶק וְנוֹדַע לֹו עַל הַשְּׁנִי, רַבִּי יוֹחֲנָן אָמַר תְּחִיב שְׁתִּיב, שְׂכִיּוֹן שְׁנַתְחִיב בְּקֶרְבָּן מִיד לְאַחַר שְׁנוּדַע לֹו הַחֲטָא הָרְאשׁוֹן, אינו יכול לפטור בקרבן זה את החיוב הנוסף שחל עליו מחמת החטא השני (רבינו חננאל). ויש מפרשים, שרבי יוחנן סובר שהידיעה עצמה היא גורמת את חיוב הקרבן, ולכן היא מחלקת בין שני האכילות (קובץ שיעורים שבעות ה, קהלות יעקב שבת לג, וראה עוד ברש"י להלן עב, א ד"ה בעל).

ודברי רבי יוחנן נאמרו רק כשאכל שתי אכילות נפרדות בהעלם אחד, אבל אם אכל את שני הכזיתים באכילה אחת ממש ונודע לו רק על אחד מהם, מודה רבי יוחנן שמביא רק קרבן אחד (מאייי להלן ג, א ד"ה המשנה השישית, ספ משנה שגגות ו, יא, בשם מהר"י בירב), כיון שבשתי אכילות נפרדות מעיקר הדין מחוייב הוא בשני קרבנות, אך כיון שנעשו בהעלם אחד נפטרו בקרבן אחד, ובזה חידש רבי יוחנן שאם נודע לו על אכילה אחת, עדיין חייב להביא קרבן על האכילה השניה, אבל כשאכל שני כזיתים באכילה אחת ממש, מעיקר הדין די לו בקרבן אחד על שניהם, ולכן כשנודע לו על הראשון שהוא חלב והביא עליו קרבן, אינו צריך להביא קרבן על השני (אפקי ים ב, ו, ד"ה ובזה יוסברו).

וְרִישֵׁי לְקִישׁ אָמַר אֵינּוּ חִיִּיב אֱלָא אַחַת, ואביי ורבא שאמרו לעיל (ע"א) שאם אכל שני כזיתים חלב בהעלם אחד ונודע לו על אחד מהם והביא עליו קרבן מתכפר בו גם הכזית השני, סוברים כריש לקיש שידיעות שלאחר מעשה אינם מחלקות (רש"י). ויש סוברים, שרבי יוחנן וריש לקיש נחלקו רק כששגג וסבר שהחתיכות שאכל שומן הם ולא חלב, ובמקרה זה סובר רבי יוחנן שידיעות מחלקות, כיון שהידיעה על הכזית הראשון אינה ידיעה כלל על הכזית השני, אך אביי ורבא לעיל מדברים כששגג בכך שסבר שחלב מותר באכילה, וכשנודע לו שחלב אסור באכילה אינו שוכח מהאכילה השניה, ובמקרה זה גם לרבי יוחנן הידיעות אינן מחלקות, כיון שהידיעה על הכזית הראשון נחשבת כידיעה גם על הכזית השני ואפילו שאינו זוכר את האכילה השניה כלל (הכס צבי קסד, חזון איש א"ח סב, יד בדעת הרמב"ם).

וְרִישֵׁי לְקִישׁ אָמַר פְּטוּר, מִחֲטָאוֹת וְנוֹסְלָה לֹו, אפילו כשהביא קרבן על מקצת חטאו מתכפר לו (רש"י), ואף שריש לקיש סובר שידיעה שלאחר מעשה אינה מחלקת, ואם כן הקרבן אינו בא רק על מקצת חטא אלא על כל החטא, מכל מקום עיקר הקרבן בא רק על החטא שנודע לו והפריש עליו קרבן, וחידשה התורה שהכזית השני מתכפר עם הראשון (ח"י רבי אריה לייב א, ח).